

Pietralik, Marianna

Źródła zaopatrzenia i kierunki sprzedaży produkcji płockiego przemysłu

---

Notatki Płockie 26/2-107, 38-45

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Połączenie Gąbina z Płockiem zapewni dwupasmowa droga ruchu kołowego i szybka komunikacja miejska.

Reasumując można stwierdzić, że omówiona wyżej koncepcja stwarza możliwości przekształceń przestrzennych bez naruszania istniejącej podstawowej struktury osadniczej i pozwala zachować właściwe proporcje między ekosystemami zurbanizowanymi i przyrodniczymi. Południowym zamknięciem projektowanego Trójmiasta jest strefa rolniczo-rekreacyjna Pojezierza Gostynińskiego.

Model proponowanego układu posiada następujące cechy:

- zapewnia przewidywany standard zamieszkania i kultury życia za 20-50 lat,
- dostosowany jest do warunków krajobrazowych, topograficznych i klimatycznych,
- zapewnia pożądane warunki biotechniczne umożliwiające rozwój, regenerację psychi-

czną i fizyczną, a także dobre samopoczucie mieszkańcom całego układu w tym również m. Płocka,

- posiada czytelny układ funkcjonalno-przeznaczony,
- zawiera harmonijną kompozycję wszystkich elementów struktury antropogennej i przyrodniczej,
- wszystkie projektowane jednostki osadnicze utrzymywane są w skali człowieka i mają bliski, bezpośredni kontakt z otaczającą je przyrodą.

Zmiana istniejących warunków w rejonie Płocka na terenie, w których człowiek wspólny może istnieć i mieć poczucie dostatecznego komfortu, to zadanie stojące nie tylko przed służbami planowania przestrzennego ale także inżynierii środowiska i władzami polityczno-administracyjnymi szczebla centralnego, wojewódzkiego i podstawowego.

MARIANNA PIETRALIK

Źródła zaopatrzenia i kierunki sprzedaży produkcji płockiego przemysłu

1. Wstęp

W opracowaniach dotyczących gospodarki Płocka pojawia się często teza o rosnących powiązaniach miasta z resztą kraju i zagranicą¹⁾. Równocześnie wskazuje się na potrzebę zwiększenia powiązań z własnym zapleczem²⁾. Te dwie tezy trudne są do pogodzenia, zwłaszcza w odniesieniu do tych samych działów gospodarki. Przewaga powiązań wewnątrz-regionalnych wskazuje, że miasto ma charakter ośrodka centralnego, zaś przewaga powiązań międzyregionalnych — że jest to ośrodek wyspecjalizowany³⁾.

Próbę oceny stopnia specjalizacji gospodarki Płocka przeprowadzono w odniesieniu do przemysłu. Uzyskane wyniki nie dają podstaw do formułowania wniosków dotyczących całej gospodarki miasta, umożliwiają jednak określenie charakteru rozwijającego się w Płocku przemysłu, który jest dominującym działem w gospodarce miasta.

2. Pozycja przemysłu w gospodarce Płocka

Na obecnym etapie rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju procesy industrializacji należą do wiodących czynników intensyfikujących wzrost i przemiany struktury przestrzennej gospodarki. Przemysł jest tym czynnikiem, który w najbardziej widoczny sposób zmienia oblicze poszczególnych miast i regionów⁴⁾. Stanowi on podstawowy element terytorialnych zespołów produkcyjnych.

Również w Płocku rozwój przemysłu wpłynął na przyspieszenie rozwoju całego miasta,

szczególnie po roku 1960, czyli po rozpoczęciu budowy Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych. Na ten temat napisano już wiele⁵⁾, ograniczę się więc do przedstawienia nakładów inwestycyjnych i zatrudnienia w przemyśle na tle całej gospodarki miasta (tablica 1 i 2).

Tablica 1

Udział przemysłu w nakładach inwestycyjnych w Płocku w latach 1947 — 1980⁶⁾

Lata	Nakł. inwest. w mln zł	w tym w przemyśle	
		w mln zł	w %
1947 — 1955	293,0	197,0	67,2
1956 — 1960	537,2	323,0	60,1
1961 — 1965	6.702,7	5.794,3	85,8
1965 — 1970	10.495,3	9.003,8	77,3
1971 — 1975	17.846,3	13.799,5	74,8
1976 — 1980	27.123,1	20.281,5	86,4

Tablica 2

Udział przemysłu w zatrudnieniu w gospodarce uspołecznionej Płocka⁷⁾

Lata	Zatrudnienie w dn. 31.XII	w tym w przemyśle	
		w l. bezwzgl.	w %
1950	10.026	3.600	35,9
1955	11.650	4.900	42,1
1960	16.325	6.674	40,9
1965	29.247	11.502	39,3
1970	37.987	15.351	40,4
1975	56.601	22.474	39,7
1980	56.700	23.400	41,3

Wyższy udział przemysłu w nakładach inwestycyjnych niż w zatrudnieniu wynika z wysokiego kosztu jednego stanowiska pracy w płockim przemyśle w porównaniu z innymi działami gospodarki.

O ile zatrudnienie w przemyśle Płocka w stosunku do zatrudnienia w gospodarce społecznej miasta kształtuje się na poziomie niewiele wyższym od średniej krajowej (39,7%) i średniej dla miast wojewódzkich (37,8%), to nakłady inwestycyjne przeznaczone na przemysł w Płocku mają znacznie większy udział w całości nakładów inwestycyjnych w gospodarce społecznej niż średnio w kraju (41,4% w 1979 r.) i niż średnio w miastach wojewódzkich (40,8%). Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca Płocka były w 1979 r. ponad 3-krotnie większe niż średnia dla miast wojewódzkich. Pod tym względem Płock zajmował drugie miejsce (za Włocławkiem⁸).

Efektom tych ogromnych nakładów inwestycyjnych jest wzrost produkcji przemysłowej. Produkcja globalna (w cenach stałych z 1971 r.) na 1 mieszkańca wynosiła w 1979 r. 280 tys. zł, co stawiało Płock na pierwszym miejscu wśród miast wojewódzkich⁸). Wysoka pozycja Płocka w tej dziedzinie utrzymuje się od wielu lat⁹) i jest efektem rozwoju przemysłu paliw.

Czy rozwój przemysłu w Płocku przyniósł miastu i otaczającym je terenom korzyści, poza stworzeniem nowych miejsc pracy? Czy wzrost produkcji przemysłowej znalazł odzwierciedlenie w lepszym zaopatrzeniu miejscowego i regionalnego rynku? Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na te pytania.

3. Kierunki sprzedaży produkcji przemysłowej Płocka

Przemysł Płocka reprezentowany jest przez 12 gałęzi spośród 23 wymienionych w obowiązującej aktualnie klasyfikacji GUS-u. Gałęzie te obejmują od jednego do kilku przedsiębiorstw. We wszystkich przedsiębiorstwach przemysłowych, mających swoją siedzibę i prowadzących działalność na terenie miasta Płocka autorka artykułu zebrała informacje dotyczące miejsca przeznaczenia sprzedanej produkcji i usług w 1978 roku. Ze względu na dużą pracochłonność przeprowadzonych badań powtórzenie ich w krótkim okresie czasu nie jest możliwe. Ponadto, na podstawie wywiadów przeprowadzonych w badanych przedsiębiorstwach można przyjąć, że wnioski wyciągnięte na podstawie tych badań będą prawdziwe dla całego okresu 1975-1980, tj. okresu funkcjonowania nowego podziału administracyjnego kraju.

Zebrane w przedsiębiorstwach przemysłowych informacje o kierunkach sprzedaży produkcji i usług według siedziby odbiorców podzielono na 4 grupy:

1) sprzedaż dla przedsiębiorstw, instytucji i ludności Płocka (miasto),

- 2) sprzedaż dla odbiorców z województwa płockiego z wyłączeniem Płocka (województwo),
- 3) sprzedaż dla innych województw łącznie (kraj),
- 4) eksport.

Opracowane w tym układzie informacje przedstawiają się następująco: pod względem wartości produkcji sprzedanej liczonej w bieżących cenach zbytu dominującą pozycję zajmuje przemysł paliw, reprezentowany przez Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne. Kombinat ten wytworzył w 1978 r. 86,94% produkcji przemysłowej miasta. Pozostałe 11 gałęzi przemysłu wytworzyło 13,06% produkcji.

Z wytworzonej przez kombinat produkcji o wartości ponad 60 mld zł, tylko niecałe 0,5 mld pozostaje w mieście (0,82%), wliczając w to zużycie na własne potrzeby (do celów eksploatacyjnych i inwestycyjnych).

Województwo płockie otrzymuje jeszcze mniej (0,25%). Sytuacja taka wynika z faktu, że przedsiębiorstwo nie produkuje na rynek krajowy etyliny. Wytworzone benzyny wysyłane są do baz CPN-u w Łodzi i Warszawie i po uszlachetnieniu część z nich w postaci etyliny dostarczana jest do stacji benzynowych w Płocku i innych miejscowościach województwa płockiego.

Na drugim miejscu pod względem wielkości produkcji znajduje się przemysł maszynowy, a konkretnie przemysł maszyn rolniczych, wytwarzający produkcję o wartości ponad 3 mld zł. Udział tej gałęzi w wartości produkcji sprzedanej przemysłu Płocka liczonej w bieżących cenach zbytu (5,05%) jest ponad 17-krotnie niższy niż przemysł paliw, ale sytuacja w zakresie powiązania z gospodarką miasta podobna. Odbiorcami kombajnów są gospodarstwa rolne w całym kraju. Województwo płockie otrzymało w 1978 r. 161 kombajnów (na ogólną produkcję 4299 kombajnów różnych typów); powiązania z miastem opierają się głównie na niewielkiej kooperacji.

Trzecim wyróżniającym się wartością produkcji (ponad 2,5 mld) jest przemysł spożywczy, w którym występuje kilka przedsiębiorstw reprezentujących różne branże. Wszystkie te przedsiębiorstwa powiązane są w znacznym stopniu z rynkiem regionalnym. Najbardziej ten związek jest widoczny w przemyśle mleczarskim, mięsny i piekarskim, mniej w młynarskim i owocowo-warzywniczym.

Do wyróżniających się wartością produkcji ponad 1 mld należy również przemysł włókienniczy. Działają tu 2 przedsiębiorstwa, produkujące wyroby dziewiarskie. Odbiorcami są przedsiębiorstwa handlowe w całym kraju. Pozostałe gałęzie przemysłu Płocka wytwarzają produkcję, nie przekraczającą w żadnej z nich wartości 0,5 mld zł. Mają jednak istotne znaczenie w zakresie powiązań z miastem i regionem. Obrazują to dane zawarte w tablicy 3.

Tablica 3

Struktura sprzedaży przemysłu Płocka w 1978 r. według kierunków¹⁰⁾ w odsetkach

Gałęzie przemysłu	Sprzedaż ogółem	Miasto	Woj.	Kraj	Eksport
Przemysł paliw	100,0	0,82	0,25	88,51	10,42
„ energet.	100,0	87,28	12,72	—	—
„ metalowy	100,0	2,05	0,98	96,97	—
„ maszynowy	100,0	0,32	6,74	84,28	8,66
„ środ. transp.	100,0	2,49	0,16	80,26	17,09
„ chemiczny	100,0	32,90	7,89	57,30	1,91
„ drzewny	100,0	14,95	14,50	70,55	—
„ włókiennicz.	100,0	1,47	1,31	73,14	24,08
„ odzieżowy	100,0	2,17	0,38	97,05	—
„ skórzany	100,0	22,86	0,07	69,07	—
„ spożywczy	100,0	25,56	38,89	27,63	7,92
pozostałe gał. przem.	100,0	66,19	16,93	16,88	—
Razem	100,0	2,20	2,18	85,25	10,37

Biorąc pod uwagę powiązania z rynkiem miejscowym największy udział w sprzedaży produkcji na potrzeby miasta ma przemysł energetyczny (87%). Wynika to głównie z charakteru działalności reprezentującego tę branżę Rejonu Energetycznego, który dostarcza energię elektryczną odbiorcom z terenu miasta i najbliższych okolic.

Drugie miejsce pod względem udziału w całości sprzedaży wielkości przeznaczonej na potrzeby miasta (66%) zajmują tzw. pozostałe branże przemysłu, reprezentowane głównie przez wielobranżową spółdzielnię pracy, wykonującą produkcję i świadczącą usługi przede wszystkim dla płockich przedsiębiorstw i miejscowej ludności. Charakter świadczonych usług (fryzjerskie, pralnicze, malarskie, dekarские itp.) powoduje, że korzystają z nich głównie instytucje i ludność z najbliższego terenu.

Stosunkowo znaczny (33%) zakres powiązań z miastem przemysłu chemicznego wynika z działalności kooperacyjnej reprezentującej tę gałąź przemysłu spółdzielczości inwalidzkiej. Pewną rolę odgrywają również wykonywane tu usługi, w większości dla miejscowych odbiorców. Podobnie kształtuje się sytuacja w przemyśle skórzanym. Stopień powiązań jest mniejszy (23%), ale też ma swoje źródło głównie w kooperacji i usługach.

Inaczej należy oceniać udział sprzedaży przemysłu spożywczego dla jednostek handlowych i przemysłowych miasta Płocka. Wynosi on niecałe 26% produkcji tej gałęzi przemysłu i waha się od 91% w przemyśle piekarskim do 16% w przemyśle młynarskim i 7% w przemyśle owocowo-warzywnym (przemysł mięsny i mleczarski — na poziomie zbliżonym do średniej dla gałęzi). Biorąc pod uwagę fakt, że przemysł spożywczy powinien być najbardziej zbliżony do konsumenta, to skala sprzedaży na miejscowym rynku wydaje się zbyt mała.

Mniejsze powiązania niż w omówionych gałęziach występowały w przemyśle drzewnym, produkującym meble, stolarkę i drewno budowlane. Przemysł ten dostarczał dla miasta

15% swojej produkcji (w całości dostaw przemysłu drzewnego dla miasta 28% stanowiło drewno, 38% — stolarka budowlana i 34% — meble).

Inne gałęzie przemysłu Płocka są powiązane z miejscowym rynkiem w znikomym stopniu (0,32 — 2,49%). Wydaje się, że w niektórych z nich można byłoby sytuację poprawić. Dotyczy to wyrobów, które mogłyby bezpośrednio (z pominięciem central handlowych w innych województwach) lub w większych ilościach trafić na rynek płocki. O ile w przypadku kombajnów (przemysł maszynowy) i taboru rzeczno (przemysł środków transportu) nie ma możliwości ani potrzeby zwiększenia stopnia powiązań, to w trzech innych gałęziach przemysłu (metalowy, włókienniczy, odzieżowy) można byłoby więcej sprzedawać na lokalnym rynku. Na przykład zakład szycący odzież roboczą mógłby dostarczać ją do wszystkich zakładów pracy w Płocku i województwie, a nie jak dotychczas do dwóch, resztę kierując do central handlowych. Również więcej wyrobów dziewiarskich z miejscowych zakładów mogłoby znaleźć się w sklepach Płocka i województwa. W 1978 r. tylko 1,5% produkcji dziewiarskiej, łącznie z usługami, sprzedano w Płocku i 1,3% w województwie. Biorąc pod uwagę fakt, że usługi wykonywano głównie dla ludności z Płocka i województwa, wyrobów dziewiarskich sprzedano w regionie jeszcze mniej.

Z tabeli 1 wynika, że tylko 3 gałęzie przemysłu Płocka przeznaczyły ponad połowę swojej produkcji na rynek regionalny (miasto i województwo). W samym województwie pierwsze miejsce zajmuje przemysł spożywczy (39% produkcji tej gałęzi sprzedano w województwie). Przyczynił się do tego głównie przemysł młynarski (62%), mleczarski (53%) i mięsny (33%). Niewielki udział produkcji przemysłu piekarskiego przeznaczonej dla województwa (9%) wynika z zaopatrywania w pieczywo z Płocka tylko najbliższych okolic. Pozostały obszar województwa jest zaopatrywany przez lokalne piekarnie.

Kolejne miejsca pod względem udziału w sprzedaży własnej produkcji dla województwa płockiego zajmują tzw. pozostałe gałęzie przemysłu (co ma swoje uzasadnienie w charakterze świadczonych przez nie usług), przemysł drzewny i energetyczny. Trzecie miejsce przemysłu drzewnego jest wynikiem znacznych dostaw mebli dla ludności województwa.

Znacznie mniejszą, ale jeszcze liczącą się część własnej produkcji przeznaczyły dla województwa przemysł skórzany, chemiczny i maszynowy. Ten ostatni dostarczył dla województwa kombajny i części do nich wartości ponad 200 mln zł, co daje mu drugą pozycję po przemyśle spożywczym w wartości dostaw dla województwa.

Strukturę gałęziową sprzedaży dla poszczególnych terytorialnych grup odbiorców przedstawia tablica 4.

Tablica 4

Struktura gałęziowa sprzedaży przemysłu Płocka według terytorialnych grup odbiorców ¹⁾

Gałęzie przemysłu	Sprzedaż ogółem	Miasto	Woj.	Kraj	Eksport
Przemysł paliw	86,94	32,41	10,05	90,26	87,38
„ energetyczny	0,27	10,90	1,60	—	—
„ metalowy	0,25	0,23	0,11	0,29	—
„ maszynowy	5,05	0,72	15,58	5,00	4,23
„ środków trans.	0,70	0,79	0,05	0,66	0,02
„ chemiczny	0,13	1,96	0,47	0,09	1,15
„ drzewny	0,61	4,11	4,01	0,50	—
„ włókienniczy	1,89	1,27	1,13	1,62	4,40
„ odzieżowy	0,26	0,25	0,04	0,29	—
„ skórzany	0,09	0,93	0,33	0,07	—
„ spożywczy	3,70	43,02	65,75	1,20	—
„ pozostały	0,11	3,41	0,83	0,02	2,82
Razem	100,00	100,00	100,00	100,00	

Porównanie obliczeń z tablic 3 i 4 wskazuje na różną pozycję poszczególnych gałęzi przemysłu w zależności od przyjętego kryterium oceny.

Tablica 3 określa charakter poszczególnych działalności. Są więc gałęzie przemysłu o charakterze powszechnym, powiązane w dużym stopniu z rynkiem regionalnym i są wyspecjalizowane gałęzie przemysłu, powiązane głównie z rynkiem ogólnokrajowym. W Płocku większość gałęzi (9) produkuje na rynek pozaregionalny, co powoduje, że w mieście pozostaje tylko 2,2% produkcji przemysłowej płockich przedsiębiorstw, tyleż samo w województwie, a pozostałe 95,6% wysyłane jest poza granice regionu (tabl. 3). Oznacza to bardzo wysoki stopień specjalizacji produkcji przemysłowej miasta.

Tablica 4 określa znaczenie poszczególnych działalności, mierzone udziałem sprzedaży danej gałęzi w ogólnej sprzedaży płockiego przemysłu na danym rynku. W wielkości sprzedaży dla Płocka wyróżnia się przemysł spożywczy, który wartością ponad 650 mln zł realizuje 43% dostaw całego płockiego przemysłu dla miasta.

Przemysł paliw zajmuje drugą pozycję w sprzedaży na miejscowym rynku. W tym przypadku wynika to raczej ze skali działalności prowadzonej przez zakłady pomocnicze niż z powiązań w zakresie produkcji podstawowej. Znaczny udział w sprzedaży przemysłu paliw na potrzeby miasta, poza zużyciem przez tę gałąź produkcji własnej do celów inwestycyjnych i eksploatacyjnych, ma odsprzedaż energii elektrycznej i innych mediów energetycznych, wody pitnej oraz świadczenie usług produkcyjnych (w tym projektowych). Sprzedaż tylko energii elektrycznej z elektrociepłowni kombinatu w 1978 r. przekroczyła całą wartość sprzedaży dla miasta w ośmiu innych gałęziach przemysłu. Wydaje się, że można byłoby również zwiększyć nieco stopień powiązań z miejscowym rynkiem w zakresie produkcji podstawowej, wytwarzając na miejscu etylinę, dostosowaną do potrzeb rynkowych. Zmienić jednak

radykalnie np. przez kooperację nie można ¹²⁾.

Trzecim co do wartości sprzedaży w Płocku jest przemysł energetyczny. Energia nie jest tu produkowana, a jedynie dostarczana z sieci przesyłowej. Wielkość dostaw (a więc i skala powiązań) zależy od zapotrzebowania przemysłu i innych działów gospodarki miasta oraz gospodarstw domowych z jednej strony i możliwości energetycznych kraju jako całości z drugiej.

Te trzy gałęzie przemysłu dają 86% całej sprzedaży płockiego przemysłu na miejscowym rynku. W pozostałych 14% bierze udział 9 gałęzi, z których pięć ma udział w sprzedaży na miejscowym rynku poniżej 1%.

Potwierdza to postawioną wcześniej tezę o zróżnicowanym znaczeniu poszczególnych gałęzi przemysłu dla regionu (miasta i województwa), przy czym to znaczenie w dużym stopniu zależy od rozmiarów (wartości) produkcji danej gałęzi. Gałęzie o stosunkowo niewielkich rozmiarach produkcji, nawet jeśli duża część ich produktów nie przekracza granic regionu, dają w sumie niewielki odsetek produkcji Płocka pozostającej w granicach miasta i województwa. Ta prawidłowość dotyczy również pozostałych kierunków sprzedaży czyli rynku ogólnokrajowego i eksportu. Silniejsze powiązania z rynkiem krajowym niż regionalnym występują w 9 gałęziach przemysłu (tabl. 3). Skala tych powiązań jest zróżnicowana. W przemyśle metalowym i odzieżowym sprzedaż dla innych województw przekracza 95% produkcji danej gałęzi. Równocześnie udział każdej z tych gałęzi w sprzedaży płockiej produkcji na rynku krajowym wynosi poniżej 0,3%, zaś udział ośmiu mniejszych gałęzi łącznie nie przekroczył 2% (tabl. 4).

Podobnie kształtuje się sytuacja w eksporcie. Eksport stanowił w 1978 r. 10,4% wartości całej sprzedaży w cenach zbytu. Tak jak w całej produkcji, również w eksporcie dominującą rolę odgrywa przemysł paliw. Eksport tej gałęzi przemysłu odpowiada ponad 2/3 całej produkcji przemysłowej wszystkich pozostałych gałęzi przemysłu razem wziętych i wynosi ponad 87% całego płockiego eksportu przemysłowego. Na pozostałe 13% składa się eksport wyrobów dziewiarskich, kombajnów, wędlin, konserw, przetworów owocowo-warzywnych oraz taboru rzecznoego.

Wyższy niż w przemyśle paliw udział eksportu w sprzedaży własnej produkcji występuje w przemyśle włókienniczym i w przemyśle środków transportu, jednak różnice w skali produkcji powodują, że w porównaniu z przemysłem paliw ich eksport jest wielokrotnie niższy (odpowiednio 20 i 76 razy).

Przy analizie przemysłu Płocka należy zawsze uwzględnić fakt, że jest on zdominowany przez przemysł paliw, który rozmiarami swojej produkcji kilkakrotnie przewyższa produkcję wszystkich pozostałych gałęzi przemysłu płockiego. Wpływa to na kształtowanie się struktury według grup odbiorców całego prze-

mysłu płockiego w odsetkach zbliżonych do osiągniętych w przemyśle paliw.

Struktura przestrzenna sprzedaży produkcji płockiego przemysłu bez przemysłu paliw jest inna niż przy uwzględnieniu tej gałęzi przemysłu. Kształtuje się następująco: sprzedaż dla miasta Płocka stanowi 11,4% wartości produkcji, sprzedaż dla województwa płockiego — 15,1%, dla pozostałych województw — 63,5% i na eksport — 10,0%. Świadczy to o znacznie większym stopniu powiązań z własnym regionem innych gałęzi płockiego przemysłu niż występujący w przemyśle paliw.

Czy istniejący stopień powiązań jest wystarczający? Odpowiedź na to pytanie musi uwzględniać zarówno interesy regionalne jak i ogólnokrajowe. Z punktu widzenia interesów lokalnych wskazane byłoby jak największą część wyrobów finalnych przeznaczyć na zaspokojenie potrzeb miejscowych odbiorców. Dotyczy to zarówno dóbr konsumpcyjnych jak i tych środków produkcji, które są wykorzystywane przez przedsiębiorstwa i instytucje z terenu miasta i województwa. Ale przecież płocki przemysł musi zaspokoić potrzeby odbiorców z innych regionów kraju, które tych towarów nie wytwarzają bądź wytwarzają w niedostatecznej ilości. Niezbędny jest również eksport.

Należałoby więc tak zmodyfikować strukturę sprzedaży, żeby realizując zobowiązania wynikające z międzynarodowego i wewnętrznego podziału pracy, zmniejszyć „wędrówki” towarów po kraju, wynikające z istnienia rozdzielników oraz biur sprzedaży i central handlowych, które pośredniczą między producentem, a odbiorcą i gromadząc towar w swoich magazynach wydłużają drogę towaru.

Możliwości zwiększenia bezpośrednich dostaw na rynek regionalny widzę w kilku gałęziach przemysłu.

Przemysł paliw mógłby etylizować na miejscu benzyny przeznaczone dla stacji benzynowych w Płocku i województwie (ewentualnie jeszcze dla województw ciechanowskiego i włocławskiego), tak jak to robi w przypadku eksportu. Zmniejszyłoby to koszty transportu związane z przewozem etyliny z baz CPN-u z Warszawy i Łodzi, dokąd benzynę wysyła się do uszlachetniania (etylizacji).

Przemysł metalowy, wytwarzający m.in. metalowe szafy do akt i ubraniowe, teczki, wózki do betonu, aparaty natryskowe, mógłby sprzedawać swoje wyroby miejscowym odbiorcom bez pośrednictwa central handlowych, mających siedzibę poza województwem płockim (Warszawa, Łódź).

Przemysł drzewny, reprezentowany jest przez 3 zakłady różnych branż. Mogłyby one ze sobą współpracować na szerszą skalę, niż to ma miejsce obecnie. Miejscowy tartak mógłby dostarczać większe ilości drewna pozostałym dwóm zakładom, produkującym stolarkę budowlaną i meble, zamiast kierować je do Biura Zbytu Drewna czy Centrali Obrotu Materiałami i Surowcami, skąd część może trafić do wspomnianych zakładów.

Przemysł włókienniczy też nie zaspokaja w pełni zapotrzebowania ludności regionu na wyroby dziewiarskie, o czym może świadczyć popyt na te wyroby na różnego typu giełdach. Do sytuacji takiej przyczynił się również handel, który zamawia zbyt małe ilości tych wyrobów.

Przemysł odzieżowy, który zajmuje się głównie produkcją odzieży roboczej, mógłby zaopatrzyć w tą odzież wszystkie przedsiębiorstwa na terenie miasta i województwa, a zaopatruje bezpośrednio tylko dwa. Pozostałe korzystają z pośrednictwa central handlowych, do których wysyła swoje towary zakład płocki.

W przemyśle spożywczym, gdzie większość wyrobów objęta jest rozdzielnikami, możliwości manewru są niewielkie. Konieczna byłaby zmiana zasad rozdzielnictwa, żeby nie wozic, np. kompotów czy dżemów z Płocka do Katowic czy Krakowa, a z zakładów Polski południowej przywozić te same asortymenty do Płocka.

Być może przeprowadzenie reformy gospodarczej i uzyskanie przez przedsiębiorstwa większej samodzielności, również w zakresie wyboru kierunków sprzedaży produkcji i źródeł zaopatrzenia w surowce, poprawi sytuację w tej dziedzinie.

Analiza kierunków sprzedaży wskazywała na niewykorzystane możliwości przeznaczenia większej niż dotychczas części produkcji płockiego przemysłu dla odbiorców z Płocka i województwa płockiego.

Analiza źródeł zaopatrzenia ma na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy płocki przemysł znajduje we własnym województwie dostateczną bazę surowcową, czy też korzysta z dostaw z innych obszarów.

Analizę źródeł zaopatrzenia przeprowadzono oddzielnie dla przemysłu rolno-spożywczego i oddzielnie dla innych gałęzi przemysłu, co, moim zdaniem, uzasadnione jest specyfikacją tych grup. W przypadku przemysłu rolno-spożywczego przedmiotami pracy są produkty rolne, które sprzedawane są przez rolnictwo sezonowe (zwłaszcza produkcja roślinna) i w różnych ilościach w zależności od urodzaju. Zmieniać się więc może strefa zakupu tych produktów w zależności od popytu i podaży w danym roku.

4.1. Źródła zaopatrzenia przemysłu rolno-spożywczego.

Najważniejszą rolę wśród produktów pochodzenia rolniczego spełnia w zaopatrzeniu surowcowym mięso. Skup zwierząt rzeźnych z terenu województwa płockiego wyniósł 1978 r. 80.754 tony, z tego na gospodarke nieuspoleconą przypada 73,41%. Trzoda chlewna stanowi prawie połowę skupionego żywca (37,241 ton tj. 46,1%), bydło — 25,3%, drób — 22,1%

Wielkość skupu z poszczególnych gmin województwa jest zróżnicowana i waha się od 471 ton w gminie Witonia do 3336 ton w gminie Sierpc i 3638 ton w gminie Gostynin¹³). Znaczną przewagę w wielkości dostaw osiągnęły gminy leżące w bliskiej odległości od Płocka. Wyjątek stanowią gminy Łąck i Nowy Duninów

o słabych glebach i dużym zalesieniu. Ponadto gminy Kutno i Sierpc mimo większej odległości od Płocka mają duży skup żywca.

Na podstawie wielkości skupu żywca nie można określić zasięgu oddziaływania Płocka i powiązań w zakresie zaopatrzenia surowcowego. Skupiony na terenie województwa żywiec jest przerabiany przez: Zakłady Mięsne w Płocku i podlegające im rzeźnie w Sierpcu i Kutnie, masarnie gminnych spółdzielni i spółdzielczości spożywców oraz podlegające Łódzkiemu Zakładom Drobiarskim zakłady w Płocku, Kutnie i Łęczycy. Część żywca przewożona jest do innych województw (w 1978 r. — 2,36% trzody i 48,33% bydła).

Istotną rolę w zaopatrzeniu ludności odgrywa mleko i jego przetwory. Skup mleka obejmuje całe województwo i jest prowadzony przez 8 zakładów mleczarskich. Zakład Mleczarski w Płocku skupił w 1978 r. 61.792 tys. litrów mleka, co stanowi 22,8% całego skupu Wojewódzkiej Sp-ni Mleczarskiej. Zasięg oddziaływania Zakładu Mleczarskiego w Płocku (11 gmin) jest większy niż pozostałych zakładów tego typu na terenie województwa.

Część mleka skupionego przez zakład w Płocku (ok. 40%) w stanie nie przetworzonym jest dostarczana do innych zakładów mleczarskich w województwie i poza nim. Zwiększenie potencjału wytwórczego w płockim zakładzie mleczarskim stwarzałoby możliwości pełnego wykorzystania skupionego surowca na miejscu.

Istnieje Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego w Płocku, które poza skupem otrzymuje dostawy zboża z importu. W 1978 r. import wyniósł 211.846 ton zboża i był 1,4 raza wyższy od skupu z całego województwa (152.088 t.).

Część zboża jest odsprzedawana zakładom przemysłu tłuszczowego i mieszalnikom pasz oraz przedsiębiorstwom zbożowo-młynarskim w innych województwach (ok. 22%), reszta przerabiana jest w 18 obiektach na terenie województwa zgrupowanych w 4-ech zespołach młynów i spichrzów. Dostępne dane nie pozwalają jednoznacznie określić zasięgu powiązań Zespołów Młynów i Spichrzów w Płocku.

Skup owoców i warzyw dokonywany przez Wojewódzką Spółdzielnię Ogrodniczą i Kujawskie Zakłady Przemysłu Owocowo-Warzywnego obejmował w zasadzie obszar całego województwa, ale koncentrował się głównie w kilku gminach. Większy udział w skupie ma Woj. Sp-nia Ogrodnicza, która skupuje ponad 80% owoców i ponad 90% warzyw, dużą ich część przeznaczając na zaopatrzenie innych województw (ok. 70%) i na eksport w stanie surowym (ok. 15%). Przetwórstwem owocowo-warzywnym zajmują się dwa zakłady Kujawskiego Przedsiębiorstwa Przemysłu Owocowo-Warzywnego w Płocku i w Piekarach oraz przetwórstwa WSO w Ciechomicach.

Zakład w Płocku wytwarza ok. 50% produkowanych w województwie przetworów owocowo-warzywnych. W przeciwieństwie do poprze-

dnio omawianej produkcji mięsnej czy mleczarskiej baza surowcowa jest tu bardziej różnorodna. Poza podstawowymi surowcami: owocami i warzywami, których udział w wartości zakupionego surowca wyniósł w 1978 r. 44,7%, dużą rolę odgrywają dostawy mięsa (18,6%), jaj i drobiu (13,3%), cukru (8,6%) półfabrykatów (pulpy, przeciery) oraz przypraw i dodatków smakowych.

Warzywa i owoce pochodzą głównie z województwa płockiego (82% wartości tych surowców). Dotyczy to szczególnie owoców jagodowych (truskawki, maliny, porzeczki), których ok. 95% pochodzi z terenu województwa. Zakupy innych krajowych owoców dokonywane były w większym stopniu na terenie innych województw, głównie w rejonie Grójca i Nowego Dworu Mazowieckiego. Inne surowce, szczególnie do produkcji konserw mięsno-warzywnych, w znacznej mierze pochodziły z innych województw. Dotyczy to szczególnie mięsa, którego za 11,6 mln zł (ponad 50%) dostarczyły mięsne zakłady w Toruniu i Ostródzie.

Oceniając zasięg działania płockiego przemysłu spożywczego w zakresie zaopatrzenia surowcowego, można stwierdzić, że poza przemysłem zbożowo-młynarskim, który w dużym stopniu korzysta z importu, pozostałe zakłady przemysłu spożywczego opierają się na własnej regionalnej bazie surowcowej. W przypadku, gdy zakład w Płocku jest jedynym tego typu w województwie, strefa jego powiązań surowcowych obejmuje całe lub prawie całe województwo. Jeśli zakładów danej branży jest więcej, strefa dostaw surowca dla Płocka obejmuje część województwa. Strefa ta nie oddziela się wyraźnie od pozostałej części województwa. Prowadzone w rejonie płockim badania¹⁴⁾ nie wykazały ujemnego wpływu uprzemysłowienia Płocka na rolnictwo byłego powiatu płockiego, ale nie zauważono też wyraźnych dodatnich wpływów np. przez rozwój produkcji sadowniczej i ogrodniczej. Największe dostawy owoców i warzyw pochodziły z gmin oddalonych nieco od Płocka.

Można więc przyjąć, że bazą surowcową dla przemysłu rolno-spożywczego w Płocku stanowi rolnictwo całego województwa płockiego.

4.2. Zaopatrzenie surowcowe innych gałęzi przemysłu

Informacje o źródłach zaopatrzenia w surowce zbierano w poszczególnych zakładach przemysłowych Płocka¹⁵⁾. Wartość dostaw surowców, półfabrykatów, elementów kooperacyjnych w każdym przedsiębiorstwie podzielono na 4 grupy, podobnie jak w przypadku sprzedaży: dostawy z innych zakładów w Płocku, z województwa płockiego, z innych województw oraz z importu.

Pominięto w tej grupie Zakład Energetyczny w Płocku, uważając, że nie jest on typowym zakładem przemysłowym, a czymś w rodzaju pośrednika w sprzedaży energii elektrycznej, i nie ma wpływu na wielkość jej dostaw. Za-

kup energii z Państwowej Dyspozycji Mocy wynosił w 1978 r. 1.099.029 MWh za sumę 173.630 tys. zł. Uzupełniał tę wielkość zakup energii od elektrowni przemysłowych z Płocka i Ciechanowa: 171.227 MWh za sumę 60.842 tys. zł.

W globalnych wielkościach zakupu, podobnie jak w sprzedaży, dominuje przemysł paliw, do którego dostawy (26 mld zł) stanowiły ok. 70% całości zaopatrzenia płockiego przemysłu. W porównaniu z udziałem tej gałęzi przemysłu w wartości sprzedaży, różnica wynika z innej struktury cen kupowanych i sprzedawanych przez poszczególne gałęzie produktów.

Dotyczy to głównie przemysłu spożywczego, gdzie poza owocami i warzywami, koszt surowca przewyższa wartość sprzedanej produkcji. Z tego względu przemysł spożywczy zajmuje drugie miejsce w wielkości zakupionego surowca. Wartość zakupu surowców rolnych wynosiła w 1978 r. ok. 6,5 mln zł, a po odliczeniu przerzutów surowca do innych województw i innych zakładów w województwie płockim — ok. 4 mld zł.

Wyróżniającym się pod względem wartości dostaw jest również przemysł maszynowy (2,1 mld zł). Ponad 12-krotnie mniejsze zakupy tej gałęzi przemysłu w stosunku do zakupów w przemyśle paliw i prawie 6-krotnie większe niż w następnym w kolejności przemyśle włókienniczym (359 mln zł) świadczą o dużym zróżnicowaniu skali produkcji w płockich przedsiębiorstwach przemysłowych. Zróżnicowane kształtowanie się cen zaopatrzeniowych w stosunku do cen sprzedawanych towarów oraz różna materiałochłonność produkcji w poszczególnych gałęziach powodują, że gałęziowa struktury sprzedaży. Może to mieć również wpływ na kształtowanie się udziału analizowanych obszarów w dostawach dla Płocka, w przypadku zakupu w różnych miejscach innych surowców i materiałów. Terytorialną strukturę zakupu w poszczególnych gałęziach przemysłu przedstawia tablica 5.

Tablica 5

Struktura zakupu surowców i materiałów przez płockie przedsiębiorstwa przemysłowe w 1978 roku¹⁶⁾.

w odsetkach

Gałęzie przemysłu	Zakup ogółem	Miasto	Woj.	Kraj	Import
Przemysł paliw	100,0	0,25	0,001	2,39	97,35
„ metalowy	100,0	7,45	3,32	89,23	—
„ maszynowy	100,0	9,64	—	79,54	7,58
„ śr. transp.	100,0	9,53	6,03	77,81	6,63
„ chemiczny	100,0	15,78	5,17	79,05	—
„ drzewny	100,0	5,83	9,31	73,78	11,08
„ włókien.	100,0	2,28	0,25	80,47	17,00
„ odzieżowy	100,0	0,38	0,06	99,56	—
„ skórzany	100,0	3,38	0,98	95,22	0,42
„ pozostały	100,0	25,39	29,74	44,87	—

Z tablicy wynika, że w każdej gałęzi przemysłu udział dostaw z innych województw jest większy niż dostaw z Płocka i województwa płockiego. Wyjątek stanowi przemysł spożywczy, który w tej tablicy nie został uwzględniony. Przyczyną tej sytuacji jest fakt, że w Płocku nie ma takich zakładów przemysłowych, które produkowałyby półfabrykaty (stal, tkaniny, przędzę, skórę, produkty chemiczne) dla innych miejscowych zakładów. Uwidoczniło się to już w strukturze sprzedaży, gdzie zarówno przemysł jak i miejscowy handel nie był w większości przypadków liczącym się partnerem. Jeśli jedne zakłady mało sprzedają na własnym terenie, to inne mogą mało od nich kupić. Jedyna możliwość w tej dziedzinie, jaką jest istnienie w Płocku tartaku a równocześnie przemysłu stolarki budowlanej i przemysłu meblarskiego nie jest dostatecznie wykorzystana.

Niekorzystną sytuację pogłębia fakt, że większość hurtowni i central handlowych zaopatrujących przemysł zlokalizowana jest w starych miastach wojewódzkich. Oznacza to większe powiązanie przedsiębiorstw przemysłowych Płocka z innymi obszarami kraju niż z własnym regionem.

Największe przedsiębiorstwo przemysłowe Płocka opiera swoją działalność prawie w całości na imporcie. Podstawowy surowiec, jakim jest ropa stanowi 94,5% całego zakupu i 97,7% importu, determinując tym samym strukturę zakupu tej gałęzi przemysłu. Zakup innych produktów przez przemysł paliw wykazywał te same tendencje co w innych branżach, mimo że źródła dostaw były inne.

Przemysł środków transportu podobnie jak przemysł maszynowy wykazuje większe niż przeciętnie powiązania z innymi zakładami w mieście. Wynika to w części z powiązań kooperacyjnych, głównie z zakładami spółdzielczymi, oraz z możliwości zaopatrzenia się na miejscu w niektóre chemikalia (farby, lakiery, gazy techniczne itp.). Również większe niż przeciętne zakupy w województwie przemysłu maszynowego i środków transportu mają swoje źródło w kooperacji.

W przemyśle drzewnym znaczne dostawy z terenu województwa są efektem dostarczania drzewa do tartaku (87,2% zakupu z terenu województwa), natomiast zakupy z Płocka mają zróżnicowany charakter. Składają się na nie zakupy w hurtowniach, w tartaku (przez 2 pozostałe zakłady tej gałęzi), a także odsprzedaż materiałów przez inne zakłady.

Inne gałęzie przemysłu wykazują słabe powiązania z własnym regionem. Szczególnie widoczne jest to w przypadku przemysłu odzieżowego, gdzie prawie 100% dostaw pochodzi z innych województw, w tym duża część z odległych regionów Polski (Bogatyni, Trzebinia, Wrocław). Również przemysł skórzany i włókienniczy ponad 95% dostaw otrzymuje spoza regionu płockiego. W przemyśle włókienniczym dużą rolę odgrywa import.

Gałęziowa struktura importu, podobnie jak struktura całego zakupu wynika z dominującej

pozycji przemysłu paliw. Import ropy stanowi 91,9^o/o importu płockich przedsiębiorstw przemysłowych. Import innych produktów dla przemysłu paliw wynosi 2,75^o/o całego importu. Kolejne miejsce w wielkości importu zajmuje przemysł maszynowy, sprowadzający z zagranicy szereg mechanizmów do kombajnów (0,6%). W innych branżach import jest mniejszy (w sumie 0,4^o/o całego importu), ale ich udział w zaopatrzeniu danej branży jest znaczny. Szczególnie istotny jest w przemyśle włókienniczym, gdzie ok. 23°/o przędzy pochodzi z importu.

Oceniając charakter importu dla płockiego przemysłu można powiedzieć, że głównie ma on charakter surowcowy¹⁷⁾. Decydują o tym rozmiary importu ropy, ale inne gałęzie też importują surowce. Import kooperacyjny występuje tylko w przemyśle maszynowym. Kooperacja jest słabo rozwinięta nie tylko w wymianie z zagranicą. Również współpraca z przedsiębiorstwami krajowymi, a zwłaszcza regionalny-

mi ma ograniczony zasięg. Dwustronna kooperacja występuje w zasadzie tylko między dwoma przedsiębiorstwami przemysłowymi w Płocku. W kilku przypadkach jest to kooperacja jednokierunkowa (tylko czynna lub tylko bierna) połączona co najwyżej z dostarczeniem kooperantowi surowca. W pozostałych przypadkach zakup u miejscowego dostawcy lub sprzedaż miejscowemu odbiorcy odbywa się w oparciu o umowy, rozdzielniki lub jednorazowe zamówienia (przy odsprzedaży zbędnych materiałów, produkcji, ponadplanowej). Moim zdaniem przy zawieraniu umów należałoby, tam gdzie to możliwe, w większym stopniu brać pod uwagę kontrahentów miejscowych, eliminując przypadki sprowadzania produktów z odległych regionów, gdy są one wytwarzane na miejscu lub lub w regionach przyległych. Zwiększyłoby to stopień powiązań z własnym regionem, stwarzając warunki dla bardziej harmonijnego jego rozwoju.

Przypisy i źródła:

- 1) J. Chojnacki — Płock w trzydziestolecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej «Notatki Płockie» 1975, Nr 1/80, s. 16.
A. Pyszkowski — Problemy i kierunki rozwoju województwa płockiego na tle koncepcji rozwoju Makroregionu Środkowego — «Notatki Płockie» 1976 Nr 3/86, s. 6.
M. Jerczyński — Zagadnienia specjalizacji bazy ekonomicznej większych miast w Polsce [w:] Studia nad strukturą funkcjonalną miast PAN IG 1973 r. s. 118.
- 2) Prof. S. Ignar pisał, że „...powinno się pomyśleć o jakiejś ekwiwalentnej wymianie i kooperacji miasta z okolicznymi wsiami i miasteczkami, odzwajemniać się za wkład dojeżdżających 6 tysięcy pracowników do funduszu spożycia zbiorowego i urządzeń socjalnych dla mieszkańców Płocka „— S. Ignar [w:] „Zamiast przedmowy” do pracy J. Chojnackiego, Petrochemia a rozwój Płocka — Warszawa 1976, s. 7.
- 3) Por. M. Jerczyński — zagadnienia specjalizacji... K. Dziewoński — Studium rozwoju pojęć, metod i ich zastosowań [w:] „Baza ekonomiczna i struktura funkcjonalna miast” PAN IG 1971.
E. Biderman — Regionotwórcza rola miast. Poznań 1978.
- 4) Z. Dembowska, Z. Lachert, T. Zipser — Badania zmian w strukturze przestrzennej regionów uprzemysławianych [w:] Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego rejonów uprzemysławianych (Wybór studiów) PAN KBRU PWN W-wa 1975, s. 93-117.
- 5) J. Chojnacki — Petrochemia a rozwój Płocka, W-wa 1976.
E. Kaltenberg-Kwiatkowska, I. Nowak, M. Woźniak — Przeobrażenia miasta i społeczeństwa miejskiego w warunkach szybkiej industrializacji
- (W) Rozwój społeczno-gospodarczy rejonu uprzemysławianego. Na przykładzie rejonu Płocka. PAN KBRU, Warszawa 1973, s. 47-121, oraz szereg artykułów [w:] «Zeszytach Badań Rejonów Uprzemysławianych», «Notatkach Płockich», i «Architekturze» 1974, nr 7-8.
- 6) J. Chojnacki — Płock 1973 w liczbach, Płock 1973 s. 90 oraz dane Komisji Planowania Urzędu Miejskiego.
- 7) Obliczenia własne na podstawie danych Komisji Planowania Urzędu Miejskiego i Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Płocku.
- 8) Rocznik Statystyczny Województw 1980.
- 9) Już w 1971 r. Płock zajmował drugą pozycję wśród wszystkich miast wydzielonych i powiatów — por. J. Chojnacki — Płock 1973 w liczbach s. 83.
- 10) Obliczenia autora na podstawie własnych badań w przedsiębiorstwach przemysłowych.
- 11) j.w.
- 12) Z. Dobrska uzasadniała to faktem, że „Zakład tego typu co płocka „Petrochemia” stwarza wyjątkowo mało możliwości dla miejscowej kooperacji typu produkcyjnego” bowiem... „ilość półproduktów wytwarzanych w kombinacie oraz technologia ich dalszego przerobu decydują o tym, że jego odbiorcami mogą być jedynie wielkie wyspecjalizowane fabryki, znajdujące się w innych rejonach kraju” — Z. Dobrska — Inwestycja główna jako czynnik regionu, [w:] „Rozwój społeczno-gospodarczy rejonu uprzemysławianego (na przykładzie rejonu Płocka) Warszawa 1973, s. 38-39.
- 13) Wielkość skupu wg gmin nie obejmuje żywcia skupionego od PGR-ów ze względu na brak danych.
- 14) D. Gałąj, T. Hunek, J. S. Zegar — Wpływ wielkiej inwestycji i ośrodka miejskiego na rolnictwo — «Zeszyty Badań Rejonów Uprzemysławianych» Płock, Warszawa 1970, nr 43 t. 2.
- 15) W przypadku przemysłu spożywczego uzupełniające informacje uzyskano w Wojewódzkim Urzędzie Statystycznym oraz Wydziale Rolnictwa i Skupu Urzędu Wojewódzkiego. Dla pozostałych gałęzi przemysłu nie ma tego typu zbiorczych informacji.
- 16) Obliczenia autora na podstawie własnych badań w przedsiębiorstwach przemysłowych Płocka.
- 17) Import dóbr inwestycyjnych nie był przedmiotem analizy.